

סקירת ספר הלימוד "סיפור מולדת" (הוצאת יסוד, 2019)

הפורום להגנת הדמוקרטיה בחינוך

ספטמבר 2023

מבוא:

הפורום להגנת הדמוקרטיה בחינוך בחן את הספר "סיפור מולדת" המיועד לכיתות ד' בבית הספר היסודי, בעקבות פנייה של הורים ערניים, שזיהו בספר מסרים לאומניים לא ראויים. מסקנתנו היא, שהספר מהווה אינדוקטרינציה ללאומנות ולעליונות יהודית, כפי שנראה בפירוט להלן.

טרם סקרנו את הספר מהיבט ההדתי. מכיוון שבדרך כלל יש קשר בין שני הדברים, אנו ממליצים להורים ולמורות. ים לבחון את סוגית ההדתי בעזרת המחון של הפורום החילוני בקישור [באן](#).

להלן נציג את הסקירה בשני חלקים:

- א. נקודות מרכזיות באינדוקטרינציה ללאומנות ולעליונות יהודית
- ב. פירוט ודוגמאות

הערה: ייתכן שיש דברים נוספים בספר. להלן מובאות דוגמאות בולטות במיוחד.

חלק ראשון: נקודות מרכזיות באינדוקטרינציה ללאומנות ולעליונות יהודית

1. יצירת תודעה שלפיה מדינת ישראל הריבונית כוללת את "יהודה ושומרון", התכחשות לשליטה הצבאית של ישראל בשטחי הגדה / יהודה ושומרון, טשטוש הקו הירוק והלבנת ההתנחלויות תוך העלמת המחלוקות לגביהן.
2. ארץ ישראל ולא מדינת ישראל: הספר מחנך למחויבות **לארץ ישראל** ולאדמתה, ולא **למדינת ישראל** ולאזרחיה.
3. העלמה של הסבסוך הישראלי-פלסטיני והתכחשות לעצם הזהות הפלסטינית גם מחוץ למדינת ישראל.
4. עיוות דמותה של החברה הערבית פלסטינית במדינת ישראל, פיצולה לתת קבוצות, והצגת רובה כנחותה, לא תורמת למדינה, ולעיתים מאיימת.

הערה:

מדובר בספר לכיתה ד'. מובן אפוא שאין צורך ואף לא נכון להציג את כל הבעיות של מדינת ישראל. אולם, כפי שנראה להלן, הספר בונה אתוס תודעה לאומנית, שלפיה מדינת ישראל היא השליטה הריבונית והלגיטימית היחידה בין הירדן לים, וזהות פלסטינית לא קיימת גם מחוץ לשטחי מדינת ישראל. כמו כן, הספר מייצר תודעה של עליונות יהודית, וזאת באמצעות הצגת הערבים אזרחי ישראל בצורה פטרונית, מקטינה, ולעיתים מאיימת, תוך התעלמות מכל הישגיהם ותרומתם למדינה, והתכחשות למצוקותיהם ולהזנחתם על ידי המדינה. החברה הערבית מפוצלת לתת קבוצות, כאשר הדרוזים מוצגים בצורה חיובית מנקודת המבט של היהודים (אוהבים את ישראל, משרתים בצה"ל) אך גם לגביהם – הבעיות, הקשיים והצרכים אינם מוצגים, ורוב מה שיש לומר עליהם עוסק במאכלים, בחמולה, ובצה"ל (ראו "מוניר מדאליית אל-כרמל" מאת נורית ישראלי, עמוד 150).

חלק שני: פירוט ודוגמאות (לפי סדר הנקודות שהוצגו בחלק א')

1. יצירת תודעה שלפיה מדינת ישראל הריבונית כוללת את "יהודה ושומרון", התכחשות לשליטה הצבאית של ישראל בשטחי הגדה / יהודה ושומרון, טשטוש הקו הירוק והלבנת ההתנחלויות תוך העלמת המחלוקת לגביהן.

- מוצגת מפה של ארץ ישראל ולא של מדינת ישראל – ללא ציון הקו הירוק (עמוד 25)
- ההתנחלות עפרה מוצגת כיישוב צעיר, שהוקם אחרי קום המדינה, כמו יישובים אחרים במדינת ישראל הריבונית (עמוד 27). לא מוזכר שמדובר בהתנחלות מחוץ לשטח הריבוני של מדינת ישראל, על אדמות בשליטה צבאית.
- הקו הירוק מוצג כגבול "ישן" שהתקיים עד 1967 (עמוד 95). נוצר רושם מוטעה, כביכול הוכר גבול חדש שבו הגדה המערבית היא חלק ממדינת ישראל.
- מפת היישובים ביהודה ושומרון (עמוד 134), מציגה תמונה מטעה, כביכול מדובר באזור בתוך מדינת ישראל הריבונית, באותו מעמד כמו אזור המרכז, הצפון, הנגב, וכו'.
- הספר מתכחש לכך שמדובר בשטח בשליטה צבאית, שאיננו מוכר – גם לא על ידי מדינת ישראל עצמה – כחלק ממדינת ישראל הריבונית.

הרחבה - ההתנחלות עפרה (עמודים 130 – 138):

א. מהי התנחלות?

ההסבר "מכבס" את המונח "התנחלות" ומציג תמונה הרואית-תנ"כית, לפיה מדובר בחלקת ארץ שעוברת מדור לדור כירושה משפחתית, כפי שהיה בעת כיבוש הארץ בתקופת התנ"כ.

מהי התנחלות?

"וְהַתְּנַחֲלֶתֶם אֶת-הָאָרֶץ בְּגֹרֶל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם, לְרֵב תִּרְבּוּ אֶת נַחֲלֹתֵי וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת נַחֲלֹתֵי, אֵל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמֵהּ הַגֹּרֶל, לוֹ יִהְיֶה. לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם, תִּתְּנַחֲלוּ" (במדבר לג, נד).

המושג התנחלות משמעו התיישבות בנחלה. נחלה היא חלקת ארץ העוברת מדור לדור כירושה משפחתית וכן אחוזה, חלקת אדמה השייכת למישהו. כשנכנסו בני ישראל לארץ וכבשו אותה היא חולקה לשבטים, וכל משפחה קיבלה נחלה. תקופה זו נקראת תקופת ההתנחלות. בראשית הציונות המודרנית, ואף שנים רבות קודם לכן, שימש המושג התיישבות לתיאור ההתיישבות החלוצית בארץ ישראל ולהתנחלות בארץ אבות.

133

לא נאמר שהתנחלות היא יישוב יהודי שנמצא באזור שמוחזק על ידי ישראל בשליטה צבאית, ואינו בריבונות ישראלית.

בהמשך נאמר: "מתחילתו של מפעל ההתנחלות האזור יהודה ושומרון ועד היום, משמש המושג התנחלות לציון כל יישוב יהודי שהוקם או חודש מעבר לקו הירוק לאחר מלחמת ששת הימים" (עמוד 134).

זהו משפט מניפולטיבי ומטעה:

- כבר קודם, כאמור, הוטמעה בילדים האמונה השגויה שהקו הירוק הוא גבול "ישן", שהתקיים לפני 1967, ושהיום יש גבול חדש ומוכר, שכולל את הגדה המערבית (יהודה ושומרון). ולכן, מדובר באזור במדינה ולא באזור תחת שליטה צבאית.
- "כל יישוב יהודי שהוקם" – הביטוי מטעה פעמיים: 1. מייצר תמונה מטעה כביכול מדובר במינוח סתמי וחסר משמעות; 2. רומז שמוקמים בגדה גם יישובים לא יהודיים, שאינם נקראים התנחלות, בעוד כידוע יישובים פלסטינים אינם מוקמים כלל, בשל איסור של ישראל ששולטת בשטח בעזרת הצבא.
- התכחשות מוחלטת לעובדה שההתנחלויות מוקמות בתוך שטחים פלסטיניים ועל אדמות פלסטיניות, שחלקן פרטיות, של אנשים שניתן לזהות.

ב. תקנון היישוב: (עמוד 136):

- כדי לשמור על קרבה בין התושבים, לא יעלה מספר המשפחות על 150. בשנת 1988 הוחלט לא להגביל את גודל האוכלוסייה. שינוי החלטה זה התקבל לאחר שמחבלים תקפו יישובים ביהודה ושומרון ובחבל עזה.
- ייקלטו משפחות שבהן לפחות אחד מבני הזוג מוצא את פרנסתו בתוך היישוב. כך יתפתחו במקום תעשייה קלה, ענפי חקלאות, מוסדות ציבוריים ומוסדות חינוך.
- יישמרו אחידות וצניעות בבנייה; גובה הבתים יוגבל וקומה שנייה תיבנה רק בחלל הגג.

הערה כללית: לאחר שהיישוב התייצב וגיבש את אופיו השתנו תקנות אלה. הוסרה המגבלה על קליטת תושבים, בוטלה החובה לעבוד במקום והוגמשו חוקי הבנייה.

הצגת התקנון מוזרה (לא הוצג ביישובים האחרים) ונראה, שהכוונה היא להדגיש את האיום (תוך התכחשות לסיבות לאיום):

- לפי התקנון, עם הקמת היישוב, הוחלט ש"כדי לשמור על קרבה בין התושבים, לא יעלה מספר המשפחות על 150. בשנת 1988 הוחלט לא להגביל את גודל האוכלוסייה. שינוי החלטה זו התקבל לאחר שמחבלים תקפו יישובים ביהודה ושומרון ובחבל עזה". עפרה מוצגת כנתונה תחת איום שרירותי ולא כחלק מהסכסוך ומהמאבק על השליטה בשטחים. ההחלטה להגדיל את היישוב מוצגת כמוצדקת "בגלל המחבלים", תוך התכחשות לניסיונות המתמשכים להגדיל ככל הניתן את מספר המתנחלים ולקבוע עובדות בשטח שימנעו אפשרות להסדר עם הפלסטינים. לא מצוין בשום מקום שלפחות חלק מהבתים בעפרה בנויים על קרקעות פרטיות של פלסטינים, ושכלל הקרקעות של עפרה נתונות במחלוקת קשה.

ג. הדרשה (עמוד 138):

לאחר "בילד אפ" בעמודים הקודמים מגיעה "הדרשה" של הילדה מוריה בבת המצווה שלה. קטע זה הוא שיא של הנדסת תודעה ואף תעמולה במסווה של חומר לימודי, תוך שימוש ציני בדמות של ילדה בת 12.

הערבים ישובו פה כשעם ישראל היה בגלות:

מוריה הפסיקה לרגע את הכתיבה ופנתה לאחיה בדאגה: "תסתכל, שילה, זה נראה לך בסדר?" שילה קרא מה שכתבה עד כה ואמר: "יפה מאוד שקשרת את שמותינו, הדבר הכי אישי שלנו, לארץ ישראל, ארץ התנ"ך. אבל, את יודעת, יש במשפחה המורחבת שלנו גם כאלה שחושבים אחרת מאיתנו: שאין לנו רשות לגור בעפרה כי הערבים ישובו פה כשעם ישראל היה בגלות. את חייבת להסביר את זה."

בקטע הזה כדאי לשים לב לדברים הבאים:

- מעבר ישיר מהגלות לעפרה: מושמטת העובדה שגבולותיה של מדינת ישראל הריבונית, שאינם כוללים את יהודה ושומרון, נקבעו בהסכמתה בהסכמי שביתת הנשק בשנת 1949.
- אין היסטוריה של העמים שחיו כאן ב-2000 השנים האחרונות, ולכן ממילא לפלסטינים (הערבים, בלשון הספר) אין זכויות על האדמה שבה חיו מאות שנים (ואין זכויות כלל).
- המדינה וההסכמים הבינלאומיים לא קיימים, רק "ארץ התנ"ך" ושיבת עם ישראל מהגלות.

"אדמות מדינה" ויחסי "שכנות טובה" ו"ישוב ליד יישוב":

- "בתינו נבנו על האדמות של המדינה (הדגשה לא במקור) ואנחנו משתדלים לשמור על יחסים טובים עם שכנינו הערבים, יישוב ליד יישוב ביחסי שכנות טובה". (המשך הדרשה, עמוד 138).
- הניסוח תואם את חוט השני של הספר, שיוצר תודעה כוזבת של ריבונות ישראלית מהים עד הירדן, ונוטע בראשם של הילדים מצב פיקטיבי, לפיו לא נגרם עוול לאיש כתוצאה מהקמת ההתנחלויות. בפועל:

- האזור איננו תחת ריבונות ישראלית (לכן, אדמות של איזו מדינה?).
- גם המדינה עצמה טוענת שמדובר באדמות שמסורות למדינה לשימושה באופן זמני.
- הילד והילדה מתארים לכאורה מחלוקת (עם אנשים במשפחה המורחבת). אם כן, נכון היה לציין שגם עצם המונח "אדמות מדינה" במקרה הזה, נתון במחלוקת.
- חלק מהבתים בעפרה יושבים על קרקע פרטית של פלסטינים, שזוהו בשמותיהם. לכן, ספציפית במקרה של עפרה, מדובר בהטעיה נוספת.
- "יישוב ליד יישוב ביחסי שכנות טובה" – התכחשות מוחלטת לעובדה שכל הפלסטינים שחיים בשכנות לעפרה הם חסרי זכויות, נתונים לשליטה צבאית, ואדמותיהם (גם אלה שנקראות "אדמות מדינה") מופקעות, ולא ניתן להם להקים יישובים חדשים.

2. ארץ ישראל ולא מדינת ישראל: הספר מחנך למחויבות לארץ ישראל ולאדמתה, ולא למדינת ישראל ולאזרחיה.

"מיום לידתנו ביקשו ההורים שנתחייב כלפי עם ישראל, תורת ישראל וארץ ישראל, כך חינכו אותנו ... זו מצווה ליישב את הארץ, ולהיות ממשיכי דור חומה ומגדל, כאן, בארץ התנ"ך, בעפרה". (עמוד 138).
זוהי אינדוקטרינציה משולשלת:

- מחויבות לארץ ישראל ולא למדינת ישראל (זה לא נקודתי. מחויבות למדינת ישראל לא מופיעה בשום מקום בספר).
- מצווה להתיישב "כאן בארץ התנ"ך, בעפרה". כלומר, ארץ התנ"ך היא רק ביהודה ושומרון.
- "להיות ממשיכי דור חומה ומגדל" – זהו חלק מהניסיון המתמשך ליצור למתנחלים דימוי של ממשיכי החלוצים של חומה ומגדל. שוכחים לציין ש"חומה ומגדל" התרחש טרם היות המדינה מול שליט חיצוני – הבריטים. ואילו התנחלות לא מאושרת, ומאחזים לא חוקיים, הם פעולה נגד מדינתם הריבונית.

3. העלמת הסכסוך הישראלי-פלסטיני

- בספר אין זכר לסכסוך, על אף שעוסקים הרבה ביהודה ושומרון.
- המציאות בשטחים מתוארת כאידיאלית.
- מושמט הסכסוך עם הבדואים בנגב על הקרקעות. העברתם ליישובי קבע מוצגת כמעין טובה שהמדינה עשתה להם, כי שיפרה את חייהם (על כך ראו סעיף נפרד).
- גם כשמדובר בשטחים (יהודה ושומרון) משתמשים במונח "ערבים" ולא "פלסטינים". זה איננו מקרה. הספר יוצר שפה שבה הילדות והילדים ישתמשו בשיגדלו, ושפה זו איננה כוללת את האופן שבו הפלסטינים מגדירים את עצמם, אלא קובעת עבורם זהות נוחה יותר לכותבי הספר, תוך ניסיון לקבע את הנרטיב הלאומני שלפיו "אין דבר כזה עם פלסטיני".

4. עיוות דמותם של אזרחי ישראל הערבים פלסטינים

- הצגת החברה הערבית בישראל והערבים בכלל בצורה מקטינה
- הצגת האזרחים הערבים כמאיימים, ולא תורמים למדינה.
- פיצול החברה הערבית בישראל לתת קבוצות שחלקן (הדרוזים) "טובים" ליהודים, וחלקם לא.

דוגמאות:

מהו יישוב כפרי? (עמודים 30 – 31):

מהו יישוב כפרי?

ביישוב כפרי גרים פחות תושבים מאשר ביישוב עירוני. מספר התושבים ביישוב כפרי נע בין מאות אחדות לאלפים בודדים.

רוב הבתים ביישוב הכפרי הם בני קומה אחת או שתי קומות, והם בדרך כלל מוקפים גינות. הרחובות שקטים ונעים בהם מעט כלי רכב.

ביישוב כפרי יש פחות שירותי עזר מאשר ביישוב עירוני, ולכן התושבים נוסעים לעיר הסמוכה בכדי לקבל שירותים נוספים.

יישובים כפריים בישראל

בישראל יש כמה סוגים של יישובים כפריים: **מושב**, **קיבוץ**, **יישוב קהילתי** ו**כפר ערבי**.

מושב הוא צורת התיישבות חקלאית, שבה כל משפחה מייצרת חקלאות או מנהלת ענף תעשייתי באופן פרטי או בשותפות - במפעלים השייכים למושב (שדות, מטעים ומפעלים שונים), וכל המשפחות במושב מחויבות לעזרה הדדית.

קיבוץ הוא צורת התיישבות כפרית המיוחדת למדינת ישראל. בעבר הייתה שיתופיות רבה בקיבוץ. כל אמצעי הייצור וכל הרכוש (בתים, מכונות, שדות, מפעלים וכדומה) היו שייכים לכל החברים בקיבוץ. בסוף המאה העשרים התחוללו בקיבוץ שינויים, המתוארים בהרחבה בפרק על דגניה (עמ' 116).

יישוב קהילתי הוא צורת התיישבות כפרית המבוססת על שיתוף חברתי בלבד. חברי היישוב מרגישים קרבה איש לרעהו ורוצים לגור ביחד באותו היישוב, אולם כל אחד מנהל את חייו הכלכליים באופן פרטי. לכל אחד רכוש השייך לו (בית, מכונת וכדומה) ועבודה משלו, לפעמים מחוץ ליישוב ולפעמים ביישוב עצמו.

כפר ערבי הוא יישוב היסטורי המאורגן על בסיס משפחתי (חמולות).

שימו לב להצגה המקטינה של הכפר הערבי. לכל אחת מצורות ההתיישבות היהודיות יש הסבר שנותן איזושהי תמונה על המהות שלה. לגבי הכפר הערבי כל מה שיש לספר לומר הוא שזהו יישוב "היסטורי" (מה זה אומר??), שמאורגן על בסיס חמולתי.

הצגת חרדים לעומת הצגת ערבים:

שימו לב מה מדגישים בכל אוכלוסייה:

- ערבים – עמוד 97:
ערביי ישראל לוקחים חלק פעיל בפוליטיקה במדינת ישראל ויש להם ייצוג בכנסת. עם זאת רוב האזרחים הערביים אינם משרתים בצבא. לא פעם נשמעת הטענה, שעליהם לשרת שירות אזרחי במדינה שהם חיים בה, אך עד עצם היום לא נחקק חוק בנושא. לעומת זאת הצ'רקסים והדרוזים מתגייסים לשירות חובה בצה"ל. הבדווים החיים בצפון הארץ משרתים בצה"ל. הבדווים מדרום הארץ משרתים בחלקם. נעשות פעולות רבות לעידוד אוכלוסיות המיעוטים לשרת שירות אזרחי.
- חרדים – עמוד 84:
בישראל מספר ערים חרדיות – בני ברק, עמנואל, ביתר עילית ואחרות – אך אין הן עונות על צורכי החברה החרדית, הגדלה במהירות. האוכלוסייה החרדית, המהווה 11% מכלל האוכלוסייה בארץ, סובלת מצפיפות וממצוקת מגורים. שיעור הילודה הגבוה והקושי להשתלב בערים חילוניות הולידו מצוקה זו. אורח החיים החרדי מחייב תנאים מיוחדים שאינם מתקיימים בשכונות ובערים בעלות אופי חילוני. החרדים זקוקים לתלמודי תורה לחינוך ילדיהם, לבתי ספר נפרדים לבנות ולבנים, למקוואות, לבתי כנסת ולשירותים דתיים אחרים.
תכנון הערים החרדיות ופיתוחן הם חלק מהתמיכה הכלכלית והחברתית שמספקת המדינה לאוכלוסייה זו. הקמת אלעד ענתה על הצורך בעיר חרדית במרכז הארץ. העיר גדלה ומתרחבת עם גידול האוכלוסייה, ואתה מתפתחים התעשייה, המסחר והתעסוקה.

ההטיות כאן קשות במיוחד. לגבי האזרחים הערבים:

- הספר מצא לנכון להדגיש באופן מוזר שהם משתתפים בפוליטיקה ו"יש להם ייצוג בכנסת", כביכול אין זה דבר מובן מאליו כשמדובר באזרחי המדינה;
- הספר מדגיש שהערבים אינם משרתים בצה"ל (ללא התייחסות להתנגדות לכך בממשלות ובצבא עצמו מאז קום המדינה).
- הספר יוצר הנגדה בין הייצוג בכנסת לבין אי השירות בצבא: "עם זאת רוב האזרחים הערביים (השגיאה בהטיה במקור) אינם משרתים בצבא".

ניסוח עוין זה לא קיים לגבי האוכלוסייה החרדית. לגבי אוכלוסייה זו לא נאמר דבר על כך שאינה משרתת בצה"ל, ולא נזכרת מעורבותה האינטנסיבית בפוליטיקה. מה שמודגש הם צרכיה המיוחדים וממצוקותיה.

הערבים כמאיימים:

עמודים 122 – 123: ההחלטה לבנות חומה ומגדל שמירה נבעה מחשש מפני "פורעים ערבים". אין שום התייחסות לסכסוך בין שתי הקבוצות שהוביל למרד הערבי, אין התייחסות להגבלות של הבריטים על ההתיישבות, ועוד.

עמוד 142, המצפים בגליל הוקמו כדי "לשמור על אדמות המדינה". מפני מי? התשובה ניתנת באותו מקום: "הקמת היישובים נועדה להרחיב את פריסת האוכלוסייה היהודית בגליל ההררי, כדי לשמור על אדמות המדינה ולעבות את יישובי הגליל באמצעות משיכת אוכלוסייה יהודית מכל הארץ". במילים אחרות, הגליל בסכנה מפני הערבים אזרחי המדינה שחיים בו. לא נזכרות הפקעות קרקע מערבים, לא נזכרת העובדה שהמדינה איננה מאפשרת הקמת יישובים ערבים חדשים, ואיננה מאשרת תוכניות מתאר ליישובים ערבים קיימים, כך שלמעשה איננה מאפשרת בנייה חוקית.

יישובי מיעוטים (עמוד 95):

• בללי:

האוכלוסייה הערבית פלסטינית מוצגת בצורה מפוצלת, כתת קבוצות, לפי חלוקה דתית: "במדינת ישראל חיות מספר קבוצות מיעוטים: מוסלמים (כולל בדווים וצ'רקסים), נוצרים, דרוזים".

זוהי התכחשות להיותם של הערבים אזרחי ישראל מיעוט אתני-לאומי-תרבותי, ובולט ניסיון (שקיים גם בספר האזרחות משנת 2016) לפצל את החברה הערבית לתת קבוצות. מכיוון שאין בזה היגיון, נוצרות סתירות פנימיות. כך למשל, בהמשך העמוד נאמר: "אוכלוסיית המיעוטים הגדולה ביותר במדינת ישראל היא האוכלוסייה הערבית. דתם של הערבים היא איסלאם או נצרות", אמירה מנוגדת לאופן ההצגה בתחילת העמוד. גם בעמוד 100, בתיאור העיר נצרת, נשכחה לרגע ההפרדה של הערבים לתת קבוצות ונאמר כך: "נצרת היא העיר הערבית הגדולה בארץ. בשנת 2014 התגוררו בעיר כ-74,600 איש, כולם ערבים; כ-70% מהם מוסלמים והיתר נוצרים.

נראה שהפיצול נשכח לטובת העצמת התחושה המטרידה שמספר הנוצרים בעיר הולך ויורד לעומת מספר המוסלמים, דבר שתיאור נצרת (ראו להלן) עוסק בו בהרחבה.

רהט

בתחילת הספר (עמוד 27), נאמר ש"נכיר יישובים שונים ברחבי ישראל". בין היתר נכיר "יישובים צעירים" שהוקמו לאחר קום המדינה (למשל, עפרה, אילת ורהט). לכאורה, עומדים להציג לנו סוגים שונים של צורות התיישבות, ובהם העיר רהט, שמוצגת כעיר רגילה בישראל, כמו כל עיר אחרת.

זו הצגה מטעה: נוצר רושם מוטעה שמקימים יישובים ערביים כמו יישובים יהודיים. והאמת? עד 2018 הוקמו בישראל 700 יישובים ליהודים, ואילו לערבים – היישובים היחידים שהוקמו הן מספר קטן של עיירות לאזרחים בדואים שפוננו מאדמותיהם בנגב. לא הוקם אף יישוב ערבי שיענה על הריבוי הטבעי והצרכים כמו אצל היהודים.

וכיצד מוצגת העיר רהט? (עמוד 104 - 109)

• "מי הם הבדווים?" (או: מזל שבאנו, אנחנו היהודים, ושיפרנו את חייהם...):

"עד שקמה מדינת ישראל חיו כל הבדווים חיי נוודים. כיום רבים מהם מתגוררים ביישובי קבע עירוניים וכפריים. מגורי הקבע מאפשרים להם רמת חיים גבוהה והרגלים אחרים. היום הם נוסעים גם במכוניות בעוד שבעבר השתמשו בגמלים ובחמורים לצורכי התניידות".

תיאור מקטין, פטרוני, תוך התעלמות מוחלטת מהפקעת הקרקעות, מפינוי בכוח של יישובים, והקמת יישובים יהודיים במקומם, מהיעדר השירותים המינימלי ביישובים הלא מוכרים ("הפזורה"), ומההזנחה הקשה של האוכלוסייה כולה. אין זכר למאבק הקשה על הקרקעות, ובמקום זאת מוצגת תמונה אידילית, של מעבר מרצון מחיי נוודות ליישובי קבע. בזכות המדינה יש להם מכוניות.

- "ילדים רבים מהפזורה הבדווית גרים רחוק מבית הספר, ויש המגיעים אליו גם כיום על גבי חמורים" (עמוד 106). אף מילה על הזכות לחינוך, על חובת המדינה לדאוג לבתי ספר קרובים לבית, או לפחות להסעה לבית הספר, על כך שברבים מבתי הספר אין מים, על המחסור בכיתות ובאמצעים.

נצרת:

בעמוד 61 מצוינת נצרת כדוגמה ליישובים שהוקמו "למען ריכוזי אוכלוסייה בעלי גוון מסוים שרצו לגור בצוותא". אלא, שנצרת לא הוקמה על ידי המדינה. זוהי עיר עתיקה (נאמר בהמשך בלי לשים לב לסתירה הפנימית), שהתקיימה אלפי שנים לפני הקמת המדינה. בעמודים 98 – 103, מוצגת נצרת בהרחבה. אולם הערך עוסק בעיקר בהיסטוריה ולא נאמר דבר על אופייה של נצרת כעיר ערבית, ועל חיי האזרחים הערבים בה.

הדגשים בפרק זה הם שניים:

- עיסוק רב בכך שאוכלוסיית הנוצרים בנצרת יורדת בהתמדה (לעומת המוסלמית), כולל גרף על עמוד שלם, שמציג שינויים מאז הקמת המדינה. אין עיסוק בסיבות, הספר מסתפק ביצירת רושם שאמור להטריד.
- "ערבים רבים שלא מצאו דירות בנצרת הערבית עוברים לאחרונה לגור בנצרת עילית" (עמוד 98). אין התייחסות למציאות שגורמת לכך, אין התייחסות להתנגדות של היהודים (שהביאה ביוני 2019 לשינוי שמה של נצרת עילית ל"נוף הגליל"), ולא ברור מה מטרת המשפט הזה.

לסיכום,

מדובר בספר שמוקדש לאינדוקטרינציה לאומנית ופיתוח תודעה של עליונות יהודית, תוך טשטוש הקו הירוק, יצירת תודעה כוזבת של מדינה ריבונית – ישראל – בין הים לירדן, והצגת אזרחי ישראל הערבים, כנחותים ועוינים. מומלץ להורים, למורות.ים ומנהלות.ים שטובת המדינה לנגד עיניהם לא להשתמש בספר הזה ולבחור בחלופה אחרת.

לאתר הפורום להגנת הדמוקרטיה בחינוך, הקישו [כאן](#)